VYSLÁNÍ A NÁVRAT ZVĚDŮ

Původ materiálu
Ondřej Macek
Pořadí v lekci
27

Ž 56,12 V Boha doufám, nebojím se, co mi může udělat člověk?

liturgické čtení-Nu 13,17-21

KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

– pošli muže(13,2) – v hebrejském textu zní Hospodinův příkaz poněkud neobvykle – „pošli si", tj. pošli pro sebe, kvůli sobě. Podle Dt 1,21 žádost o vyslání zvědů vyslovuje lid a Hospodin jim vychází vstříc (asi jako při žádosti o krále, 1S 8), ačkoli věřícímu společenství by měl stačit Boží slib a nemusí žádat předběžný průzkum. (viz též pozn. podle počtů dnů 14,34)

– důležitým úkolem zvědů je přinést **ovoce.** Stromy tehdy byly ve zvláštní úctě a pod zvláštní ochranou místních božstev. Tuto pověru musí průzkumníci odhodit a nebát se utrhnout jejich plody. Snad právě proto jsou slova povzbuzení zařazena až sem: „Buďte odvážní a přineste něco z ovoce."

– srovnejte dvojí „referát" o poměrech v zaslíbené zemi (13,27-29 a 13,32-32). První uvádí kladné i záporné stránky, druhý už jen záporné. Posun v hodnocení je způsoben falešnou optikou – nehodnotí tady víra, vděčná za Boží vedení, ale strach, který „má velké oči" a zveličuje nebezpečí(zvl. 34b)

– reptání – oddíl modelově zachycuje to, co se v dějinách církve stávalo často, že podstatná část Božího lidu přestala důvěřovat Božím zaslíbením. Izraelcům se zdá, že Boží zaslíbení jsou sliby-chyby. Dokonce začnou překreslovat historii. Není to záležitost jen totalitních režimů a totalitního školství. Izrael, tak jako někteří v posttotalitním období, prochází deziluzí svobody a idealizuje dobu otroctví. V jejich vzpomínkách všechno bylo levné, ba skoro zadarmo: „Vzpomínáme na ryby, které jsme měli v Egyptě k jídlu zadarmo, na okurky, melouny, na pór, cibuli a česnek. Jsme už celí seschlí, nevidíme nic jiného než manu." (Nu 11,6). Doba otroctví,

náboženského a politického útlaku se najednou jeví jako lepší než přítomnost a budoucnost. Zaslíbená země je osídlená někým silnějším než jsou Izraelci. Boží výchova na poušti, resp. ve skrovných podmínkách, neuspěla. Lidu se zdá, že je lepší vrátit se do starých známých poměrů. Izrael uvěřil iluzi, že takový návrat je možný.

– zatímco se lid bouří, Mojžíš s Áronem se přimlouvají před Bohem (v.5 – padli na tvář) a Jozue s Kálebem – jediní věrní – činí pokání (v.6 – roztrhli roucha).

– **Anákovci** byli zrůdy, muži obrovité postavy. Tím nemá být zdůrazněna jejich obrovitost, ale spíše jejich pýcha a troufalost. Ničeho a nikoho se nebáli, chtěli být sami sobě pány. Nechtěli se Bohu podřídit (takovým byl i Goliáš).

– sláva (14,21) naplní celou zemi a ti, kdo viděli slávu Boží a jeho znamení, a přesto neuvěřili, nevejdoudo země zaslíbené – sláva zde neznamená popularitu, ale slavné je to, co má váhu, tíži (kábód), to se prosazuje, to je slavné. Sláva je zjevením Boží svatosti – jeho dílo vzbuzuje bázeň, údiv. Kdo nerespektuje boží dílo – ten nevejde.

– **nevejdete** – je Hospodinova realistická řeč. Strach znemožňuje přijetí daru. Nejsou připraveni žít v zemi zaslíbené. Je zbytečné, aby tam vcházeli. Proto vejdou jen dva svědci, kteří referovali o zemi nezkresleně, pravdivě – Jozue a Káleb.

– **podle počtu dnů,** v nichž jste dělali průzkum země, ponesete své viny. Za každý den jeden rok, za čtyřicet dnů, čtyřicet let.” (14,34). Průzkum země (kap. 13)) je kvalifikován jako malověrnost, jako nedůvěra Hospodinovým zaslíbením. Neschopnost přijmout trest je popsána v 14,38-45. Modelově je ukázáno, že i vyznání vin může být znevářeno lehkovážným přesvědčením, že od nynějška už Hospodin musí být s námi, a budeme mít proto ve všem úspěch, protože my jsme přece vykonali vše, co jsme vykonat měli.

ÚSKALÍ TEXTU

– lid neselhává v tom, že má strach, ale v tom, že nedůvěřuje Božím zaslíbením.

– mohlo by se zdát, že příběh líčí Hospodina jak krutého prchlivce, který bez váhání tvrdě postihne každého pochybovače a počítá jen se statečnými a silnými. Biblický vypravěč však chce zdůraznit, že nedověra Izraele znevažuje Boží zaslíbení a věrnost (14,11) a Boží lid selhává ve svém základním poslání.

– lid chtějící kamenovat Mojžíše se neumoudří domluvou Káleba a Jozua, ale přímým zásahem Hospodinovým – asi tak jako je zastaven Pavel u Damašku, tak jsou zastaveni slávou, tj. Boží svatostí, majestátem.

POMŮCKY

– dalekohled(výbava zvěda; dvojí možnost pohledu na tutéž věc); obrázek modlícího se člověka; obrázek šibenice a hromady kamení.

MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU
Otázka pro mladší a střední školní věk
– víte, co znamená přísloví „strach má velké oči“?

Otázka pro starší školní věk
– bojí se jen lidé slabí a zbabělí, přecitlivělí a nějak postižení? Nebo se častokrát bojí právě ti lidé, kteří již prožili mnoho utrpení, krizí a životních proher a nechtějí, aby je a také druhé potkala nějaká další krize, bojí se násilí a vyhrocení situace, a tak nabádají ke klidu a opatrnosti?

OSNOVY VYPRÁVĚNÍ
a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:
s mladšími proberte pouze, že nevěra, malomyslnost – tento druh strachu zkresluje naše vidění světa. Zvěst kap. 14 s mladšími neprobírejte – vzpouru jen naznačte několika slovy, v souvislosti se strachem, že strach pak některé tak udolal, že naléhali na Mojžíše, aby se vrátili a nechtěli jít dál. (Drama víry a pochybností je látka, kterou s větším napětím budou poslouchat starší děti). V některých dějepravách vyslání zvědů je zjednodušeně předloženo jako Hospodinův záměr – v biblickém textu však jde o nedůvěru vyslovenou vůči Hospodinu – o snahu mít své jisté.
I. Motivace
II. Vyslání zvědů
III. Návrat po čtyřiceti dnech a rozdílné zprávy
IV. Izrael si zoufá
V. Izrael potrestán – pouze Káleb a Jozue vejdou do země zaslíbené

b) poznámky a osnova pro střední a starší školní věk
vyprávějte obě dvě kapitoly. Starší děti již mohou pochopit, že k životu víry náleží také riziko (že se nám něco nezdaří) a krize (že poznáváme svou prohru či selhání), vyznáme svou vinu, pokud ji nepoznáváme, bouříme se proti Hospodinu, nejsme vděční vůbec za nic – to je hlavní hřích vzbouřenců – neschopnost být vděčný. Právě církevně-křesťanské prostředí nám dává odvahu k tomu, abychom si nic nenamlouvali a přiznávali si obtížnost života, i života víry. Krize a riziko, strach a překonávání strachu náleží k životu víry. V televizních filmech se děti již mnohokrát setkaly s některými zmíněnými motivy. Nemysleme si, že jsou na to příliš malé, aby nechápaly některé zápletky a krize života.
I. Motivace
II.Vyslání zvědů
III.Výsledek průzkumu – krásná země, ale mocní nepřátelé
IV.Nedověra se bojí obrů a přehlíží krásy země
V. Izrael reptá, chce zpět do Egypta
VI. Vyzvání Jozua a Káleba proti reptání Izraele
VII. Hospodinova sláva zachraňuje věrné svědky před kamenováním
VIII.Hospodinův hněv a Mojžíšova přímluva
IX. Nevěra si zavírá dveře do zaslíbené země

I. VYSLÁNÍ ZVĚDŮ

Těžko říci koho to napadlo prvního, každopádně lidé se toho rychle chytli a nakonec proti tomu nebyl ani Mojžíš, zvlášť když s tím souhlasil i Hospodin. Oč šlo?

Izraelci stáli na samém okraji země, kterou jim Hospodin slíbil. Tam za těmi kopci, tam už to je. Dlouhá cesta z Egypta byla skoro na konci. Zaslíbená země na dosah. A tu najednou jako by se jim dál nechtělo. Proč? Byl to strach? Nebo ještě něco horšího, nedůvěra k Hospodinu, i když je až dosud tak spolehlivě vedl? V každém případě: Raději nejprve vyšleme několik zvědů, aby nám zjistili, jak to tam vypadá, aby nám řekli, na co se máme připravit a zda se tam vůbec můžeme odvážit.

A tak Mojžíš vybral dvanáct mužů, z každého izraelského kmene jednoho, a poslal je na průzkum. Zjistěte, jaká to je země, jaký lid v ní sídlí. Buďte odvážní, nebojte se!

II. ZPRÁVY Z PRŮZKUMU

První zpráva: V pořádku jsme přešli hory. Je toho tolik, co bychom vám chtěli napsat, že to prostě nejde. Takže: je tu spousta ovoce, protože je skoro čas sklizně. Narazili jsme na lidi, kteří se některým stromům klaní. Tvrdí, že mají tajemnou moc, a proto jejich ovoce netrhají. Přišlo nám to trochu divné, malinko jsme se toho (někteří) i lekli, ale jak nám před cestou říkal Mojžíš: buďte odvážní…, tak jsme se toho odvážili, ovoce jsme utrhli a přineseme vám je ukázat.

Druhá zpráva: Je to tu opravdu moc hezké. Jak by řekli básníci: země oplývá mlékem a medem. Jídla je tu dost a toho krásného ovoce! Tomu se ani věřit nedá. Jenomže lid, který tady žije, je mocný a sídlí ve velkých městech, která jsou obehnána silnými hradbami.

Třetí zpráva: Vracíme se. Panují tu tvrdé poměry. Jednotlivá města proti sobě válčí. Viděli jsme za poslední dobu tolik hrůzy, že to ani nejde popsat. Básníci by řekli: země, která požírá své obyvatele. Také jsme viděli pyšné a sebevědomé muže, kteří se nikoho a ničeho nebojí. Obrovité zrůdy, ze kterých jde strach. Připadali jsme si před nimi jako mravenci, kteří se rychle musí někam schovat, aby nebyli zašlápnuti. Každopádně si aspoň někteří myslíme, že tahle země pro nás není.

III. STRACH Z OBRŮ

Poslové se vrátili do tábora se spoustou velkého a krásného ovoce, ale to si nikdo ani pořádně neprohlížel. Zato si všichni znovu a znovu nechávali popisovat ta veliká města a jejich obrovské obyvatele. Jeden to povídal druhému, ten třetímu a jak si to lidé vyprávěli, rostli ti mužové a jejich nepřemožitelnost v jejich očích víc a víc, zatímco odvaha Izraelců a jejich chuť vytáhnout do té země byla menší a menší.

A všichni na Mojžíše: „Proč jsi nás sem přivedl?!“ „Ty nás chceš nechat všechny pozabíjet?!“ „Kvůli tomuhle jsme se táhli pouští, abychom nakonec zjistili, že se do té zaslíbené země ani nedostaneme…?“ „Zpátky.“ „Vybereme si jiného vůdce a vrátíme se do Egypta, vždyť nám tam bylo vlastně docela dobře.“

IV. JOZUE A KÁLEB

Přitom si skoro nikdo nevšiml, že takhle nemluví všichni. Jozue a Káleb, kteří také byli mezi zvědy, na rozdíl od ostatních mluvili docela jinak. Pokusili se vzbouřence uklidnit. Káleb se postavil a volal na Izraelce: „Lidé, sbalte se, připravíme se na cestu a půjdeme do té země. Budeme v ní bydlet, postavíme si tam domy, budeme chovat ovce…“ Jenomže ostatní zvědové a s nimi i ostatní Izraelci se na něj obořili a řvali: „Nemůžeme vytáhnout proti těm lidem, kteří

tam bydlí. Ti nám nikdy nedovolí, abychom se tam usadili, jsou mnohem, ale mnohem, silnější než my.“

Jozue s Kálebem vysvětlovali, že ta země, do které Hospodin slíbil Izraelce přivést, je dobrá a krásná. A že pokud je Hospodin dovedl až sem, bude s nimi i dál. Bude-li Hospodin s nimi, jistě jim zemi dá a oni se tam budou moci usadit. Nikdo je však nechtěl poslouchat.

Lidé křičeli víc a víc. Navzájem se utvrzovali v tom, že se raději vrátí do Egypta, než aby jen tak vyrazili do té neznámé země plné obrů a nebezpečně velikých měst. Všichni se shodovali na tom, že je naprosto nemožné tam se usadit.

A za chvíli už skoro každý držel v ruce kámen a že Jozua a Káleba za ty jejich řeči ukamenují…

V. HOSPODIN MLUVÍ

Najednou všichni strnuli. Najednou tu byl Hospodin. Hospodin, na kterého si skoro nikdo nevzpomněl, je tu a mluví s Mojžíšem.

A pak Mojžíš oznámil Izraelcům, co mu Bůh řekl. Hospodin se na lid za jejich neochotu vstoupit do zaslíbené země velmi rozhněval. Přestali mu věřit, přestali na něj spoléhat. Po tom všem, co pro ně vykonal a kolikrát už je ochránil. Copak si neuvědomují, když to Pán Bůh slíbil, že i v tom velkém neznámu by byl s nimi.

Tentokrát však už bude Hospodin trestat. Jaký to bude trest? Čtyřicet dní trval průzkum země, kteří si Izraelci vynutili. Za každý den jeden rok putování pouští. To znamená, že do země zaslíbené nikdo z nich nevstoupí. Až jejich děti, které se narodily už na cestě. Nikdo z těch, co pořád vzpomínají na egyptské časy a chtějí se vracet do otroctví, tu zemi nespatří. Nikdo kromě Jozua a Káleba.

VI. NEDŮVĚRA ZAVÍRÁ DVEŘE DO ZASLÍBENÉ ZEMĚ

Už tam mohli být. Už mohli žít ve své zemi, bydlet ve vlastních domech, pást stáda, obdělávat pole a sklízet úrody z vinic a zahrad. Místo toho zpátky do pouště, i nadále být kočovníky. Doživotně. A to všecko jen proto – proč vlastně? Zavinil to strach? Na světě se sotva najde člověk, který by se nikdy nebál. Takoví hrdinové vystupují možná ve filmech, ale ve skutečném životě sotva. Nejednou pocítí strach i nejstatečnější vojáci. Ale jde o to nedat se strachem ovládnout. A jednat ne tak, jak velí strach, ale jak je to správné, jak vede Hospodin. Třeba se bál i Jozue a Kálebem, viděli přece vojenskou převahu těch obyvatel na vlastní oči. Ale

nepřestali důvěřovat Hospodinu. A proto byli připraveni jít, kam je Bůh slíbil přivést.

MODLITBA

Hospodine, ty jsi s námi ráno i večer, celou noc i celý den. Nauč nás, prosíme, na to nezapomínat. A budeme-li se bát, pomoz nám se nadechnout, zvednout hlavu a narovnat záda, abychom mohli jít i tam, kde to třeba ještě neznáme. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

– znáte nějakého náboženského vůdce – je vám sympatický?
– je strach dobrý rádce pro naše rozhodování?
– snaží se dnes někdo zkoumat, jaká bude budoucnost našeho národa? Co nám radí? Slyšeli jste někdy slovo: katastrofický scénář – co to znamená, kde se užívá?
– jaký je rozdíl mezi proslovem praotce Čecha na hoře Říp a proslovem Jozua a Káleba?
– jak vzpomínají vaši rodiče na minulá desetiletí? (Vyprávějí vám něco; neradi o nich mluví; jen nadávají na dnešní pověry; příliš se s vámi nebaví o ničem; vídáte se jen velmi málo a to nejspíš společně u televize?)
– J.A.Komenský psal Kšaft umírající matky Jednoty bratrské, protože konec tohoto konkrétního společenství viděl jako důsledek hříchů. Doufal však, že najde své pokračovatele, kteří navážou na její odkaz. Můžeme navázat my dnes?
– co jsou to zlaté dobré časy? Byla někdy taková doba, že si lidé rozuměli a měli se raději než se mají dnes? Kdy to bylo? Bylo to skutečně? Nejsou to jen iluze dospělých? Nebo je to naopak, že lidé před námi byli méně inteligentní; méně vzdělaní; méně citliví; hůře vybavení technikou; méně pohotoví; více suroví a obhroublí; kulturně na nižší úrovni, protože neměli počítačové hry, CD a sluchátka; neměli tak krásné reklamy a plakáty; elektronické hračky a kvalitní sportovní vyžití; nemohli cestovat do jiných světadílů? Proč se někdy říká, že je někdo naivní jak dítě? Až budeš starší, tak to pochopíš?
– víte, čeho se vaši rodiče obávají? Nebo se nebojí ničeho? Čeho se bojíte vy?
– čeho se lidé dneska zaleknou – vyrazí jim to dech a nemohou se třeba hnout z místa?
– je-li hlad nejlepší kuchař, je strach nejlepší rádce – co máme nebo nemáme dělat?
– vzpomenete si, kdo byl kamenován a za co? (Nábot, Štěpán, Pavel) dovedli byste říci, za co chtěli Mojžíše kamenovat (někoho zabil; něco ukradl; byl recidivista; něco zpronevěřil; něco špatně naplánoval a zahynulo kvůli tomu mnoho lidí hlady; byl souzen z náboženských, z politických důvodů – z vlastizrady?). Zaslouží si za to smrt?
– víte, zda je u nás trest smrti? A v jiných zemích? Jak vypadá dnes kat? – chovají se

rozvášněné davy podobně jako Izrael proti Mojžíšovi?

Odkaz na pracovní list

27 Vyslání a návrat zvědů

27 Vyslání a návrat zvědů - st

Odkaz na píseň

Někdo mě vede za ruku, když bojím se jít tmou

Temnou divnou mlhou bloudím sem a tam

Pán Bůh je síla má, všecka obrana má

Buď vůle tvá, buď vůle tvoje všude tam

Před tvou tváří, Pane, nemám vůbec nic

Cílová skupina

Mladší školní

Starší školní

Katechetické cykly

Pozvání na cestu Starý zákon 1

Biblický odkaz (kat)

Numeri 13,1–13

Numeri 13,17–33

Numeri 14,1–38